

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ Α΄ ΣΕΙΡΑΣ (2022-23)

Μάθημα: ΛΟΓΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Β΄ Λυκείου (κωδ. μαθήματος: Β073)

Σημείωση: Όπου «σ.» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Στ. Βιρβιδάκης, Βασίλης Καρασμάνης, Χαρ. Τουρνά, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Γενικού Λυκείου ΥΠΔΒΘ, Αθήνα, ΙΤΥΕ- «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» 2012, όπου «σ.*» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Θεοδόσιος Ν. Πελεγρίνης, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Ενιαίου Λυκείου, ΥΕΠΘ-ΠΙ, Αθήνα, ΟΕΔΒ 2002 και όπου «σ.**» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Διον. Αναπολιτάνος, Δημ. Γαβαλάς, Απ. Δέμης, Κων. Δημητρακόπουλος, Βασ. Καρασμάνης, *Λογική. Θεωρία και Πρακτική. Γ΄ Ενιαίου Λυκείου. Θετική και Θεωρητική Κατεύθυνση. Μάθημα Επιλογής* [Βιβλίο Μαθητή], ΥΕΠΘ-ΙΕΠ, Αθήνα, ΙΤΥΕ-«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» 2012.

ΜΕΡΟΣ Α΄ (Μονάδες 2X10=20)

A1.

1. δ (σ. 50) [Μονάδες 2]
2. α (σ* 22-23) [Μονάδες 2]
3. ε (σ. 29) [Μονάδες 2]
4. β (σ.* 14) [Μονάδες 2]
5. γ (σ. 43) [Μονάδες 2]

A2.

- α. Σ (σ.* 7) [Μονάδες 2]
- β. Σ (σ. 37) [Μονάδες 2]
- γ. Λ (σ.21) [Μονάδες 2]
- δ. Σ (σ.** 30) [Μονάδες 2]
- ε. Σ (σ. 43) [Μονάδες 2]

ΜΕΡΟΣ Β΄ (Μονάδες 4X10=40)

B1. Η «Θεωρία της Αντιστοιχίας» για την αλήθεια υποστηρίζει ότι αν το περιεχόμενο μίας πρότασης, που εκφράζει κάποια πεποίθησή μας, αντιστοιχεί πλήρως στη φύση των πραγμάτων και στις μεταξύ τους σχέσεις, τότε η πρόταση είναι αληθής, διαφορετικά είναι ψευδής. Μία τέτοια άποψη δέχεται ότι στον νου μας σχηματίζεται, κατά κάποιο τρόπο, ένα αντίγραφο των αντικειμενικών δεδομένων του κόσμου, οπότε η πρόταση που αντιστοιχεί σε αυτά τα δεδομένα είναι αληθής. Για παράδειγμα, αν πιστεύουμε ότι «ο Γιάννης είναι στο δωμάτιό του και διαβάζει» και πράγματι ο Γιάννης είναι στο δωμάτιό του και διαβάζει, τότε η πεποίθησή μας είναι αληθής (βλ. σ. 44-45). [Μονάδες 10]

B2. Ο Θαλής υποστήριξε ότι η αρχή του κόσμου είναι το νερό. Οδηγήθηκε σε αυτήν την υπόθεση, ακολουθώντας τον ορθολογικό τρόπο σκέψης, αφού η Θεωρία του στηρίχθηκε στην παρατήρηση και τη λογική δύναμη του νου του ανθρώπου και όχι στον μύθο ή σε μεταφυσικές ή θεολογικές υποθέσεις. Μάλλον θεώρησε ότι, εφόσον όλα τα πράγματα είναι συνθέσεις των τεσσάρων στοιχείων της φύσης (νερό, φωτιά, αέρας και γη), η αρχή του κόσμου θα πρέπει να είναι ένα εξ αυτών και πιο συγκεκριμένα το πλεονάζον στοιχείο της φύσης, το οποίο είναι το νερό (βλ. σ.* 12-13). [Μονάδες 10]

B3. Η «Θεωρία των Ιδεών» του Πλάτωνα επιχείρησε να επιλύσει το οντολογικής φύσεως πρόβλημα το οποίο απασχόλησε τους προσωκρατικούς φιλοσόφους Ηράκλειτο και Παρμενίδη. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, υπάρχουν δύο κόσμοι, ο αισθητός κόσμος της εμπειρίας μας (ένας κόσμος που αποτελείται από αισθητά πράγματα τα οποία δεν είναι τίποτε άλλο παρά απατηλές εικόνες των αισθήσεών μας) και ο κόσμος των ιδεών (οι ιδέες συνιστούν την αληθινή πραγματικότητα), που είναι νοητός και υπεραισθητός. Σύμφωνα με τη «Θεωρία των Ιδεών» οι ιδέες είναι πράγματα υπαρκτά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο, αιώνια και αμετάβλητα, που μπορούμε να τα προσεγγίσουμε και να τα γνωρίσουμε μόνο με τον νου και όχι με τις αισθήσεις (βλ. σ. 36-37 και σ.* 23-25). [Μονάδες 10]

B4. Σύμφωνα με τη Λογική, χαρακτηρίζουμε «αληθή» κάθε αποφαντική πρόταση η οποία περιγράφει μία πραγματική κατάσταση του κόσμου μας. Για παράδειγμα, η πρόταση «Η Κύπρος είναι νησί» είναι μία αληθής πρόταση, αφού περιγράφει μία πραγματική κατάσταση του κόσμου μας. Χαρακτηρίζουμε «ψευδή» κάθε αποφαντική πρόταση, η οποία περιγράφει μία μη υπαρκτή κατάσταση των πραγμάτων. Για παράδειγμα, η πρόταση «Η πρωτεύουσα της Κύπρου είναι το Παρίσι» είναι μία ψευδής πρόταση, αφού περιγράφει μία μη-πραγματική κατάσταση (μία μη υπαρκτή κατάσταση των πραγμάτων) του κόσμου μας (βλ. σ.** 29). [Μονάδες 10]

ΜΕΡΟΣ Γ΄ (Μονάδες 2Χ20=40)

Γενικές Οδηγίες

Γ1. Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν στα ακόλουθα σημεία:

(α) Σύμφωνα με τις αντιλήψεις της εποχής του Αναξίμανδρου, τα στοιχεία της φύσης είναι το νερό, η γη, ο αέρας και η φωτιά. Εξαιτίας της ανομοιογενούς σύστασής τους, βρίσκονται σε διαμάχη μεταξύ τους, προσπαθώντας να επικρατήσει το ένα πάνω στα άλλα. Σύμφωνα με τον φιλόσοφο, εάν αυτό δεν συμβαίνει είναι γιατί στον κόσμο υπάρχει μία σχέση δικαιοσύνης που χάρη σε αυτήν εξασφαλίζεται η ισορροπία μεταξύ των τεσσάρων στοιχείων. Αυτό οδηγεί τον Αναξίμανδρο στην αναζήτηση της αρχής του κόσμου σε κάτι που βρίσκεται έξω από τα τέσσερα στοιχεία – στο *άπειρον*. Το *άπειρον*, το οποίο είναι αιώνιο και άχρονο, είναι επίσης ουδέτερο στον συμπαντικό αγώνα που διεξάγουν τα τέσσερα στοιχεία. Μεταμορφώνεται σε αυτά τα στοιχεία τα οποία μεταβάλλονται στα γνωστά μας όντα του κόσμου για να επιστρέψουν φθειρόμενα σε εκείνο από το οποίο αρχικά προήλθαν – *κατά το πρέπον* (σ.* 13-14). [Μονάδες 10]

(β) Είναι πιθανό οι μαθητές/τριες να ισχυριστούν ότι η θέση του Αναξίμανδρου θα μπορούσε να υποστηριχθεί στη σύγχρονη εποχή, δίνοντας λογικά επιχειρήματα τα οποία να ενισχύουν τις θέσεις του φιλοσόφου. Από την άλλη είναι, επίσης, πιθανό οι μαθητές/τριες να ισχυριστούν ότι η θέση του Αναξίμανδρου δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί στη σύγχρονη εποχή, δίνοντας λογικά επιχειρήματα τα οποία να αποδυναμώνουν τις θέσεις του φιλοσόφου. Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις η απάντηση πρέπει να εκληφθεί ορθή, εφόσον ο/η μαθητής/τρια θα έχει αναπτύξει τη δική του/της δομημένη επιχειρηματολογία. [Μονάδες 10]

Γ2. (α) Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν σε **τέσσερα (4)** από τα ακόλουθα σημεία:

Σχετικά με τη θεωρητική της αξία: (i) ικανοποιεί το ενδιαφέρον του ανθρώπου για πνευματικές αναζητήσεις· (ii) βοηθά στην αποφυγή εννοιολογικών συγχύσεων· (iii) εξετάζει θεμελιώδη ερωτήματα της ύπαρξής μας, βοηθώντας μας να συνειδητοποιήσουμε τα όριά μας· (iv) οξύνει την κριτική σκέψη και (v) μας βοηθά να διαμορφώσουμε μία συνολική θεώρηση του κόσμου και της θέσης του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν.

Σχετικά με την πρακτική της αξία: (i) συμβάλλει στην ανάπτυξη του ατόμου και στην κοινωνική πρόοδο (πολλές ιδέες και επιστημονικές ανακαλύψεις είχαν ως υπόβαθρο φιλοσοφικές ιδέες π.χ. τα ανθρώπινα δικαιώματα)· (ii) μας βοηθά στην προσωπική μας ζωή, ώστε να κατανοήσουμε τον εαυτό μας και (iii) είναι οδηγός του βίου μας (π.χ. μας βοηθά να γίνουμε πιο ηθικοί και συνειδητοποιημένοι). [4 X 2.5 = Μονάδες 10]

(β) Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν και να εξηγήσουν **δύο (2)** από τα ακόλουθα σημεία:

Λόγοι για τους οποίους κάποιοι αμφισβήτησαν ή αμφισβητούν την αξία της Φιλοσοφίας είναι οι ακόλουθοι: (i) θεωρείται κουραστική διανοητική εργασία, αφού οι φιλόσοφοι σκέφτονται σε βάθος αφηρημένα ζητήματα· (ii) τα ερωτήματα που απασχολούν τους φιλοσόφους είναι έσχατα και οριακά. Μοιάζει, λοιπόν, η Φιλοσοφία με άσκοπη δραστηριότητα, αφού πολλές φορές τα ερωτήματα αυτά είτε μένουν αναπάντητα είτε τους δίνονται πολλές αντικρουόμενες απαντήσεις· (iii) η Φιλοσοφία είναι γοητευτική, αλλά απρόσιτη, όπως ισχυρίζονται κάποιοι. Δεν αφορά στους «κοινούς» απλούς ανθρώπους, αφού δεν γίνεται κατανοητή από αυτούς. Αντιθέτως, απευθύνεται και αφορά σε μία ελίτ, θα λέγαμε, του πνεύματος· (iv) οι αρνητές της Φιλοσοφίας θεωρούν την ενασχόληση με τη φιλοσοφική σκέψη άχρηστη, χάσιμο χρόνου και εμπόδιο για την πράξη. Θεωρούν τους φιλόσοφους σχολαστικούς, που ενδιαφέρονται μόνο για το αφηρημένο και τη διασάφηση εννοιών και (v) κάποιοι θεωρούν τη Φιλοσοφία ακόμα και επικίνδυνη δραστηριότητα, αφού θέτει υπό αμφισβήτηση βεβαιότητες. Πολλοί φιλόσοφοι θεωρήθηκαν επικίνδυνοι (π.χ. ο Σωκράτης), κατηγορήθηκαν ή ακόμη και θανατώθηκαν (βλ. σ. 24-26 και σ. 16). [2 X 5 = Μονάδες 10]